

*В. С. Артамощенко,
к. військ. н., доцент, докторант науково-методичного центру організації наукової
та науково-технічної діяльності, Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-7734-4210*

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.24.84

МОДЕЛЬ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

V. Artamoshchenko,
PhD in Military Science, Associate Professor, Doctoral candidate of the Scientific-Methodical Center
of Organization of Scientific and Scientific-Technical Activity, National Defence University
of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv

MODEL OF THE LEGAL MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE MILITARY EDUCATION SYSTEM

У статті проведено аналіз та узагальнено результати впроваджених та запланованих змін у нормативно-правові акти Міністерства оборони України, що супроводжують розвиток системи військової освіти. Окреслено подальші зміни у нормативно-правові акти Міністерства оборони України та державних органів сектору безпеки і оборони, які здійснюють підготовку військових кадрів в інтересах сил оборони.

Обґрунтовано, що правовий механізм державного управління системою військової освіти доцільно сформулювати за ієрархічною моделлю на трьох рівнях. Підкреслено, що правовий механізм державного управління системою військової освіти включатиме прямий (з гори до низу) та зворотній (з низу до гори) зв'язки, які забезпечують впровадження змін та управління змінами.

Розроблено трирівневу ієрархічну модель правового механізму державного управління системою військової освіти. Сформульовано поняття "правовий механізм державного управління системою військової освіти".

Акцентовано увагу, що правовий механізм державного управління системою військової освіти є елементом спроможності системи — "доктрини" методу оборонного планування DOTMLPFI.

The article analyzes and summarizes changes in regulations of the Ministry of Defence of Ukraine for the development of the military education system.

The main changes include the following:

candidates' age restrictions reduction for higher military educational institutions from 21... 23 to 30 years;

determining the procedure for admission to military educational institutions of various categories of candidates based on the results of the external independent evaluation or entrance exams;

establishing new requirements for information resources and logistics, organization of distance learning, methodological activities, and training of scientific and pedagogical staff;

determining of the procedure principles for tactical level officers' training in military educational institutions and sergeants in institutions of professional higher military education;

introduction of officers' training basics and professional military training programs based on a "bachelor's" degree obtained in civilian educational institutions;

determining of the principles of training sergeants in educational and professional programs of higher education "junior bachelor" or educational and professional degree "professional junior bachelor";

introduction of a new system of "professional military education" courses that are compatible with similar courses in the armed forces of NATO member states.

The author outlines further changes in the regulations of the Ministry of Defense of Ukraine and state bodies of the security and defense sector, which train military personnel in the interests of the defense forces.

The article substantiates that the legal mechanism of state management of the military education system should be formed according to a hierarchical model at three levels.

It was emphasized that the legal mechanism of state management of the military education system will include direct (from the top to the bottom) and indirect (from the bottom to the top) communication that ensure the changes implementation of and changes management

The author has developed a three-level hierarchical model of the legal mechanism of state management of the military education system.

The author developed the concept of "legal mechanism of state management of the military education system".

It is emphasized that the legal mechanism of state management of the military education system is an element of the system's capacity namely the "Doctrine" of the DOTMLPFI defense planning method.

Ключові слова: військова освіта, система військової освіти, сили оборони, правовий механізм.

Key words: military education, military education system, defence forces, legal mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегією воєнної безпеки України визначено завдання розвитку систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів і стандартів НАТО [1].

Стратегічний оборонний бюлетень України сформулював місію та бачення сил оборони зразка 2030 року, згідно з якою сили оборони об'єднані єдиним керівництвом та складаються з підготовленого та вмотивованого особового складу. Для реалізації цього першою та другою стратегічними цілями розвитку сил оборони визначено [2]:

ефективний оборонний менеджмент і система об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України;

професійний та вмотивований особовий склад сил оборони, підготовлений військовий резерв, що підтримуються за рахунок ефективних прозорих систем кадрового менеджменту, військової освіти і науки, охорони здоров'я і соціального захисту.

Розвиток системи військової освіти на основі принципів і стандартів НАТО, підготовка за євроатлантичними стандартами офіцерського, сержантського та старшинського складу є одним з ключових завдань на шляху досягнення стратегічних цілей.

Система військової освіти (СВО) є складовою системою освіти України вона є складною системою, охоплює всі складові сектору безпеки і оборони (СБО), які залучені до підготовки військових кадрів в інтересах забезпечення національної безпеки у воєнній сфері.

Підготовка військових кадрів здійснюється в інтересах Збройних Сил України (ЗСУ), Національної гвардії України (НГУ), Державної прикордонної служби України (ДПСУ), Державної спеціальної служби транспорту України (ДССТ), Служби безпеки України (СБУ), Служби зовнішньої розвідки (СЗР), Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДССЗІ), Управління державної охорони України (УДО). Діяльність ЗСУ та ДССТ координує Міністерство оборони України (МОУ), відповідно у сфері підпорядкування Міністерства внутрішніх справ України (МВС) перебуває НГУ та ДПСУ.

Розвиток СВО регулюється державою на рівні Законів України, Актів Президента України та Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів державних органів до сфери управління яких належать

заклади освіти, які здійснюють підготовку військових кадрів сектору безпеки і оборони, що у сукупності складатиме основу спроможності СВО — "доктрини" та формуватиме правовий механізм державного управління [3].

Центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, який формує забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти є Міністерство освіти і науки України (МОН) [4]. Водночас засади військової кадрової політики у сфері оборони формує Міністерство оборони України [5], тобто є головним державним органом щодо формування засад підготовки військових кадрів, отже й військової освіти. Таким чином, діяльність вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) та інших закладів освіти, які є у підпорядкуванні державних органів СВО та здійснюють підготовку військових кадрів сил оборони перебуває у сфері впливу правового механізму державного управління СВО.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦЬОЇ ПРОБЛЕМИ

У наукових працях [6—8] обґрунтовано класифікацію механізмів державного управління, принципи формування та узагальнену модель механізмів державного управління.

Стаття [9] описує суть та основні методи державного управління в системі вищої освіти.

Автори наукової статті [10] висвітлюють загальну схему системи державного управління у воєнній сфері.

У статті [11] нормативно-правове регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні розглядається з позиції юридичного та управлінського аспектів. Авторами визначено рівні правового регулювання організації забезпечення діяльності ВВНЗ: конституційно-законодавчий, міжнародний, підзаконний та відомчий.

Отже правовий механізм розглядається елементом комплексного механізму державного управління водночас його побудова та зміст охоплює лише вищу освіту або вищу військову освіту та не охоплює процеси зміну у нормативно-правові акти державних органів СВО та управління такими змінами.

Таким чином, невирішеною проблемою лишилось регулювання відносин державних органів сектору безпеки і оборони, до сфери управління яких належать заклади освіти військового профілю для досягнення спільної мети розвитку СВО та формування правового механізму державного управління СВО.

МЕТА СТАТТІ

Стаття є продовженням дослідження шляхів формування правового механізму державного управління СВО [3]. У статті автор ставить за ціль провести аналіз впроваджених та запланованих змін у нормативно-правові акти Міністерства оборони України (МОУ), що супроводжують розвиток СВО, побудувати ієрархічну модель та сформулювати правовий механізм державного управління системою військової освіти.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Розглянемо зміни у нормативно-правові акти Міністерства оборони України, які впроваджуються у межах проєкту розвитку СВО з 2018 року.

Протягом 2018—2021 років змінами до "Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти" затвердженої наказом Міністерства оборони України від 05 червня 2014 року № 360 [12]:

знижено вікові обмеження для кандидатів до навчання з числа цивільної молоді, військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних у ВВНЗ (ВНП ЗВО) з 21...23 до 30 років;

уточнено вимоги кандидатів до вступу у ВВНЗ (ВНП ЗВО);

надано можливість здобувати військову освіту оперативного-стратегічного та оперативного-тактичного рівнів особам офіцерського складу за кошти фізичних (юридичних) осіб (на умовах контракту (договору));

впроваджено систему навчальних зборів з кандидатами на навчання у Національному університеті оборони України.

Змінами до "Особливостей прийому на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти для підготовки військових фахівців тактичного рівня в умовах особливого періоду", затверджених наказом Міністерства оборони України від 10 травня 2016 р. № 248 врегульовано порядок вступу до ВВНЗ (ВНП ЗВО) різних категорій вступників зокрема, військовослужбовців військової служби за контрактом — за вступними іспитами та випускниками військових ліцеїв та ліцеїв з посиленою військовою та фізичною підготовкою — за результатами зовнішнього незалежного оцінювання або вступними іспитами [13].

Вказані зміни у сукупності сприяють розширенню категорії вступників до ВВНЗ (ВНП ЗВО) та підвищують якість відбору кандидатів до навчання.

Наказом Міністерства оборони України від 9 січня 2020 р. №4 затверджено "Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти" [14].

Наказ врегульовує питання організації та забезпечення освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ЗВО), зокрема щодо інформаційного та матеріально-технічного забезпечення, визначає вимоги до навчальної матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ЗВО), встановлює єдині вимоги щодо переліку, розподілу та змісту документів з організації освітнього процесу, встановлює вимоги до організації дистанційного навчання, методичної діяльності ВВНЗ (ВНП ЗВО), а також підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу та науково-педагогічних працівників.

Наказом Міністерства оборони України від 12.11.2020 р. №412 визначені засади організації підго-

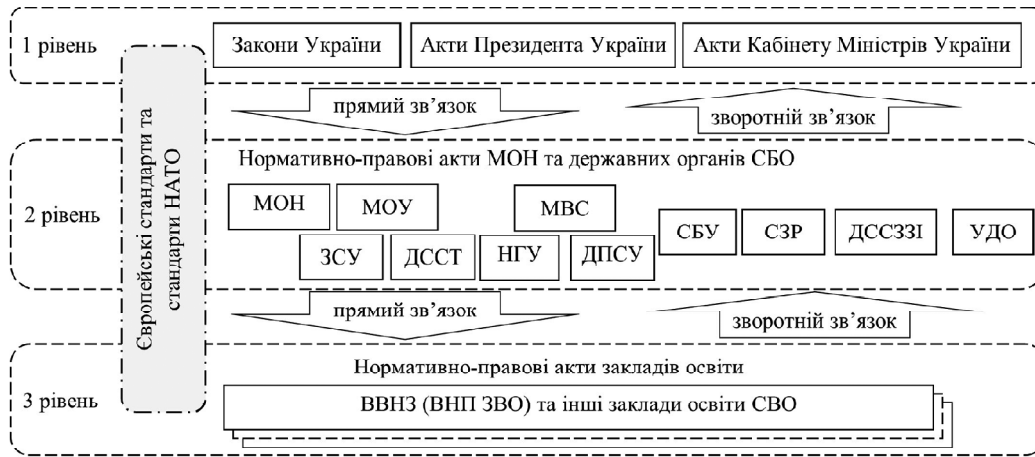

Рис. 1. Ієрархічна модель правового механізму державного управління СВО

товки офіцерських кадрів тактичного рівня у ВВНЗ (ВНП ЗВО) та сержантського (старшинського) складу у закладах фахової передвищої військової освіти [15]. Зокрема, деталізовані завдання органам військового управління щодо організації підготовки військових кадрів офіцерського складу тактичного рівня, впровадження професійних стандартів та професійних програм підготовки офіцерів. Впроваджено підготовку офіцерського складу за програмами базової та фахової підготовки на основі раніше здобутого ступеня вищої освіти бакалавр. Також визначені засади підготовки військових фахівців для проходження військової служби за контрактом на посадах сержантського складу за освітньо-професійними програмами для здобуття ступеня вищої освіти "молодший бакалавр" або освітньо-професійного ступеня "фаховий молодший бакалавр".

Наказом Міністерства оборони України від 30.11.2020 р. №448 впроваджено нову систему курсів "професійної військової освіти", які за своєю структурою, побудовою та призначенням адаптовані до аналогічних курсів у збройних силах держав-членів НАТО [16]. Наказ визначає засади організації та проведення курсів, формує їх перелік та розподіл між рівнями військової освіти (тактичний, оперативний, стратегічний) та встановлює категорії добору кандидатів на навчання на курсах у 2021—2022 роках.

Подальші зміни у нормативно-правові акти Міністерства оборони України, які регулюють діяльність ВВНЗ (ВНП ЗВО) Збройних Сил України спрямовуватимуться на приведення структури управління, підпорядкованості та розмежування відповідальності між органами військового управління, які є замовниками на підготовку військових кадрів і ВВНЗ (ВНП ЗВО) до вимог актів Президента України та актів Кабінету Міністрів України та сучасних вимог щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Державними органами СВО, які здійснюють підготовку військових кадрів в інтересах сил оборони відбуватимуться аналогічні зміни, які доповнюватимуть акти МОУ та враховуватимуть особливості виконання оборонних та безпекових завдань.

Впровадження змін у нормативно-правові акти державних органів СВО зумовлює на внесення змін у ста-

тути ВВНЗ, положення про ВНП ЗВО, освітні програми підготовки військових кадрів та супроводження освітнього процесу відповідними наказів керівників ВВНЗ (ВНП ЗВО). Цей процес, з одного боку, є завершуваним, з іншого — безперервним. Наприклад, зміни в освітні програми впроваджуються циклічно, у тому числі за результатами валідації результатів навчання та їх використання у практичній діяльності випускниками.

Крім цього, розвиток СВО відбувається в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції. Отже, дотримання європейських стандартів та стандартів НАТО є однією з вимог сучасного розвитку СВО.

Таким чином, нормативно правове регулювання діяльності СВО отже й правовий механізм державного управління доцільно сформувавши за ієрархічною моделлю на трьох рівнях: перший — Закони України, Акти Президента України, Акти кабінету Міністрів України, другий — нормативно-правові акти МОН та державних органів СВО, третій — нормативно-правові акти ВВНЗ (ВНП ЗВО), інших закладів освіти, які проваджують освітню діяльність у СВО. Безумовною складовою, яка охоплюватиме всі рівні ієрархії є європейські стандарти та стандарти НАТО.

Крім цього, механізм державного управління СВО включатиме прямий (з гори до низу) та зворотній (з низу до гори) зв'язки, які забезпечують впровадження змін та управління змінами. Прикладом реалізації двосторонніх зв'язків є формування державного замовлення на підготовку кадрів — коли потреби формуються державними органами СВО та формування державного бюджету України частині видатків на підготовку кадрів — коли узагальнюються фінансові потреби закладів освіти для реалізації державного замовлення. Варіант побудови моделі правового механізму державного управління СВО наведений на рисунку 1.

Таким чином, правовий механізм державного управління системою військової освіти це трирівнева система законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів державних органів влади державних органів до сфери управління яких належать заклади освіти, які здійснюють підготовку військових кадрів сектору безпеки і оборони та нормативних актів закладів освіти системи

військової освіти, які у сукупності з'єднані системою двосторонніх зв'язків та об'єднані європейськими стандартами та стандартами НАТО.

Правовий механізм державного управління СВО складає основу спроможності СВО — "доктрини" (doctrine), оцінювання якої є складовою методу оборонного планування DOTMLPFI.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, у статті проведено аналіз впроваджених та запланованих змін у нормативно-правові акти МОУ, що супроводжують розвиток СВО, окреслені подальші зміни у нормативно-правові акти державних органів сектору безпеки і оборони, які здійснюють підготовку військових кадрів в інтересах сил оборони, сформульовано поняття "правовий механізм державного управління системою військової освіти". Трирівнева ієрархічна модель правового механізму державного управління системою військової освіти у подальшому дозволить оцінювати спроможності СВО методом аналізу ієрархій.

Література:

1. "Про Стратегію воєнної безпеки України". Указ Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2>
2. "Про Стратегічний оборонний бюлетень України". Указ Президента України № 473/2021 від 17 вересня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n2>
3. Артамощенко В. С. Розвиток системи військової освіти на основі методу dotmlpfi. Правовий аспект. // Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 13—14. С. 79—84. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.13-14.79>
4. "Про освіту". Закон України від 05.09.2017 № 2145-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. "Про національну безпеку України". Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
6. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. Науковий вісник "Демократичне врядування". 2008. Вип. 1 URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf
7. Зима І.Я. Теоретичні підходи до визначення та формування механізмів державного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 15. С. 85—89. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.15.85>
8. Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г. Сутність та зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. Публічне управління: теорія та практика. 2014. Вип. 4. С. 50—60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10
9. Вавренюк С.А. Організаційно-правовий механізм державного управління вищою освітою України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 17. С. 54—58. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.17.54>

10. Саричев Ю.О., Устименко О.В., Сніцаренко П.М. Сутність та особливості системи державного управління у воєнній сфері при підготовці держави до оборони. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2019. № 3 (94). С. 47—52. URL: [https://doi.org/10.36030/2310-2837-3\(94\)-2019-47-52](https://doi.org/10.36030/2310-2837-3(94)-2019-47-52)

11. Бестюк А.І., Довгань В.І. Нормативно-правове регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні. Наукові перспективи (Серія "Державне управління"). Випуск № 4 (4). 2020. С. 184—196. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4\(4\)-184-196](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4(4)-184-196)

12. "Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти". Наказ Міністерства оборони України від 05 червня 2014 року № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-14#n19>

13. "Про затвердження Особливостей прийому на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти для підготовки військових фахівців тактичного рівня в умовах особливого періоду". Наказ Міністерства оборони України від 10 травня 2016 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0776-16#n12>

14. "Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти". Наказ Міністерства оборони України від 9 січня 2020 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-20#Text>

15. "Про організацію підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня та сержантського (старшинського) складу у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти". Наказ Міністерства оборони України від 12.11.2020 № 412. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/412_nm.pdf

16. "Про організацію та проведення курсів професійної військової освіти та підвищення кваліфікації військовослужбовців та працівників Збройних Сил України у 2021—2022 роках" // Наказ Міністерства оборони України від 30.11.2020 № 448. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/448_nm.pdf

References:

1. President of Ukraine (2021), Decree "On the Military Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2> (Accessed 10 December 2021).
2. President of Ukraine (2021), Decree "On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n2> (Accessed 10 December 2021).
3. Artamoshchenko, V. (2021), "Development of the military education system based on the dotmlpfi method. legal aspect", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 13—

14, pp. 79—84. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.13-14.79>.

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 10 December 2021).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the national security of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 10 December 2021).

6. Fedorchak, O. (2008), "Classification of mechanisms of public administration", *Naukovyi visnyk "Demokratychnе vriaduvannya"*, vol. 1, available at: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf (Accessed 10 December 2021).

7. Zyma, I. (2019), "Theoretical approaches to the definition and formation of mechanisms of public administration", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 85—89. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.15.85>

8. Rudnitska, R. and Sydoruk, O. (2014), "The essence and content of public administration mechanisms and principles of their functioning", *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 4, pp. 50—60, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10 (Accessed 10 December 2021).

9. Vavreniuk, S. (2019), "Organizational and legal mechanism of public administration of higher education of Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 17, pp. 54—58. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.17.54>

10. Sarychev, Yu., Ustymenko, O. and Snitsarenko, P. (2019), "The essence and features of the system of public administration in the military sphere in preparing the state for defense", *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, vol. 3 (94), pp. 47—52. [https://doi.org/10.36030/2310-2837-3\(94\)-2019-47-52](https://doi.org/10.36030/2310-2837-3(94)-2019-47-52).

11. Bestiuk, A. and Dovhan, V. (2020), "Regulatory and legal regulation of the management of the higher military education system in Ukraine", *Naukovi perspektyvy (Serii "Derzhavne upravlinnia")*, vol. 4 (4), pp. 184—196. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4\(4\)-184-196](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4(4)-184-196)

12. Ministry of Defence of Ukraine (2014), Order "About the statement of the Instruction on the organization and carrying out of military-professional orientation of youth and reception in higher military educational institutions and military educational divisions of higher education institutions", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-14#n19> (Accessed 10 December 2021).

13. Ministry of Defence of Ukraine (2016), Order "About the statement of Peculiarities of admission to higher military educational establishments and military educational divisions of higher educational establishments for preparation of military experts of tactical level in the conditions of the special period", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0776-16#n12> (Accessed 10 December 2021).

14. Ministry of Defence of Ukraine (2020), Order "About the statement of the Situation on features of the organization of educational activity in higher military educational institutions of the Ministry of Defence of

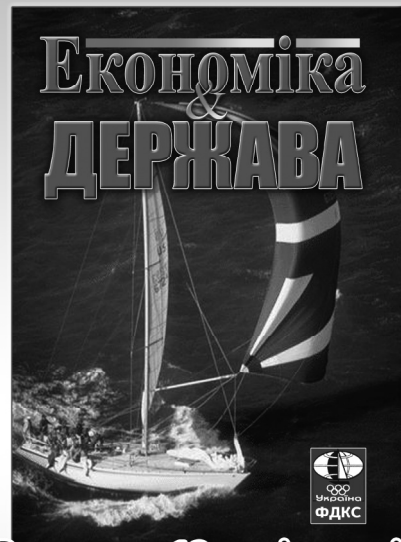
Ukraine and military educational divisions of higher education institutions", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-20#Text> (Accessed 10 December 2021).

15. Ministry of Defence Ukraine (2020), Order "About the organization of training of officers of tactical level and sergeants in establishments of professional higher military education, higher military educational establishments of the Ministry of Defense of Ukraine and military educational divisions of establishments of higher education", available at: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/412_nm.pdf (Accessed 10 December 2021).

16. Ministry of Defence Ukraine (2020), Order "About the organization and carrying out of courses of professional military education and advanced training of servicemen and employees of the Armed Forces of Ukraine in 2021—2022", available at: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/448_nm.pdf (Accessed 10 December 2021).

Стаття надійшла до редакції 14.12.2021 р.

**Науково-практичний журнал
«ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»**

Передплатний індекс: 01751

Виходить 12 разів на рік

наукове фахове видання України

З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643

Спеціальності — **051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.**

www.economy.in.ua

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73